

ЯКІ МОЖЛИВОСТІ АКЦІОНУВАННЯ НА ЗАЛІЗНИЦЯХ УКРАЇНИ

О.Д.РЯБЧЕНКО, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник Харківської державної академії залізничного транспорту

Одним з основних факторів оновлення системи виробничих відносин є взаємодія різних форм власності. Для підйому економіки на якісно новий рівень об'єктивно необхідна перебудова господарського механізму — основної ланки економіки.

Нова система управління економікою, передбачаючи перехід підприємств на госпрозрахунок, має на увазі широку господарську самостійність і самофінансування. Саме це створює об'єктивну необхідність в інструментах самостійного і децентралізованого фінансування, припускаючи багатоваріантність і можливість вибору його джерел, а також способу прибуткового використання і збереження тимчасово вилучених з процесу виробництва засобів. У молодій державі йде активний пошук форм і методів концентрації і децентралізації діяльності, з'явилися акціонерні підприємства і товариства. Виникли вони в усіх галузях народного господарства України. Це і Харківська інноваційна корпорація «Укрсибінкор», акціонерне товариство «Харківтракторозапчастина», Львівське об'єднання «Конвейер», чисельні банки на акціонерній основі тощо.

Майже до ХХ століття акціонерні товариства у Європі були більш винятком, ніж правилом, і тільки промислова революція, сягнувши небувалої доти концентрації капіталу, виявилась могутнім прискорювачем назвичайного поширення акціонерних товариств. Створення акціонерних підприємств, об'єднання капіталу для вирішення конкретних завдань дозволили у нечувано короткий час змінити світ. З цього приводу ще К.Маркс писав: «Світ до цього часу залишався б без залізниць, якби довелося чекати, поки нагромадження не доведе деякі окремі капітали до таких розмірів, що вони

змогли б упоратися з будівництвом залізниці. Навпаки, централізація за допомогою акціонерних товариств здійснила це в одну мить».

На сьогодні акціонерні товариства займають домінуючі позиції в усіх галузях країн з розвинутою ринковою економікою, крім сільського господарства. Так, у 1975 році в Англії діяло більше 500 тисяч, а у США — більше 2 млн акціонерних компаній. І хоча у США підприємницькі корпорації складають лише близько 10 % від загальної кількості зареєстрованих підприємств, вони одержують левову частку підприємницьких доходів (84 %).

У чому ж суть акціонерного товариства? Згідно з діючим в Україні законодавством акціонерними товариствами визначаються товариства, які мають статутний фонд, розділений на певне число акцій, що дорівнює сумі їх номінальної вартості. Акціонери несуть збитки лише у межах вартості акцій, які їм належать. У випадках, передбачених статутом, акціонери, які не повністю оплатили акції, несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства у межах невиплаченої суми.

Чи є можливість створювати акціонерні підприємства на залізничному транспорті України? Мабуть, всім відомо, що від чіткої, злагодженої роботи залізничників значною мірою залежить стан справ в економіці. Трудівники залізничних шляхів України зацікавлені, щоб у їхньому господарстві була стабільна обстановка. Україна має великий потенціал залізничного транспорту. Тільки експлуатаційна довжина залізничних шляхів сягає більш як 22,7 тисячі кілометрів. Протягом 1992 року залізничним транспортом перевезено півтора мільярда тонн вантажів і 700 мільйонів пасажирів.

Однак за станом на 1 лютого 1993 року уся галузь перебуває у дуже складній ситуації. На це є багато причин, через які залізниця зазнала великих збитків. На мою думку, у нинішніх умовах, щоб якоюсь мірою виправити стан справ і стабілізувати галузь, потрібно:

- розробити концепцію акціонування залізничного транспорту, тобто тих його підрозділів, що безпосередньо не здійснюють процес перевезень, і поступово втілювати її в життя. Це дасть змогу залучити в ці структури нові інвестиції, так необхідні галузі. При цьому держава повинна стати повноцінним партнером у новостворених акціонерних товариствах;

- прискорити підготовку закону про залізничний транспорт, над проектом якого ведеться робота.

Після впровадження у життя цих заходів потрібно буде зберегти на весь період становлення ринкових відносин і стабілізації економіки існуючу систему керівництва залізничним транспортом на базі державної власності, що виключає паралелізм і дублювання у керівництві процесами перевезень і залізниць.

На основі викладених вище роздумів зробимо деякі висновки. У нинішній час залізниці і підприємства, які працюють на процес перевезень, акціонуванню не підлягають.

І все-таки... Щоб не бути песимістом щодо можливостей акціонування на залізничному транспорті України, вже сьогодні необхідно кожній із шести залізниць, які функціонують на теренах нашої держави, висловити свою думку щодо акціонування великої кількості промислових підприємств, бази будівництва, сфери послуг, які працюють на пасажирів. Там сміливо можна йти на акціонування. А резерви і перспективи у цих сферах застосування акціонерної форми, я впевнений, великі.

При цьому зауважу, що у деяких найбільш розвинутих країнах світу — Німеччині, Японії — тільки недавно обережно почали частково передавати залізниці у приватну власність. У нашій молодій державі до цього ще далеко.